

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 21. marca 2019*

„Predhodno odločanje – Direktiva 93/13/EGS – Področje uporabe – Člen 2(b) in (c) – Pojma ‚potrošnik‘ in ‚prodajalec ali ponudnik‘ – Financiranje nakupa stanovanja za glavno prebivališče – Stanovanjski kredit, ki ga delodajalec odobri delavcu in njegovemu zakoncu, ki je solidarno odgovoren kreditojemalcu“

V zadevi C-590/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija) z odločbo z dne 4. oktobra 2017, ki je prispela na Sodišče 12. oktobra 2017, v postopku

Henri Pouvin,

Marie Dijoux, poročena Pouvin,

proti

Électricité de France (EDF),

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik četrtega senata v funkciji predsednika tretjega senata, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan (poročevalec) in D. Šváby, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Bobek,

sodna tajnica: R. Šereš, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. septembra 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za H. Pouvina in M. Dijoux, poročeno Pouvin, J. Buk Lament, avocate,
- za Électricité de France (EDF) E. Piwnica, avocat,
- za francosko vlado D. Colas, J. Traband in A.-L. Desjonquères, agenti,
- za grško vlado M. Tassopoulou, D. Tsagkaraki, C. Fatourou in K. Georgiadis, agenti,
- za Evropsko komisijo N. Ruiz García in C. Valero, agenta,

* Jezik postopka: francoščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 15. novembra 2018
izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 2(b) in (c) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Henrijem Pouvainom in Marie Dijoux, poročeno Pouvin na eni strani ter Électricité de France (EDF) na drugi glede zahtevka za plačilo zneskov, dolgovanih v okviru stanovanjskega kredita, ki jima ga je ta družba odobrila.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V deveti, deseti in štirinajsti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker je treba [...] kupce blaga in storitev [...] zaščititi pred zlorabo moči prodajalca ali ponudnika, zlasti pred enostranskimi tipskimi pogodbami in nedovoljeno izključitvijo temeljnih pravic v pogodbah [...];

ker je učinkovitejše varstvo potrošnika mogoče doseči s sprejetjem enotnih predpisov glede nedovoljenih [nepoštenih] pogodbenih pogojev; ker se morajo taki predpisi uporabljati za vse pogodbe, sklenjene med prodajalci ali ponudniki in potrošniki; ker je treba iz te direktive med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi, pogodbe o dednih pravicah, pogodbe o pravicah iz družinskega prava ter pogodbe o pridružitvi in oblikah organizacije podjetij ali sporazume o partnerstvu.“

[...]

[...] ker se ta direktiva uporablja tudi za obrti, poklice in posle v okviru javnega prava“.

- 4 Člen 1(1) te direktive določa:

„Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nedovoljenih [nepoštenih] pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.“

- 5 Člen 2 navedene direktive določa:

„V tej direktivi:

[...]

- (b) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti;
- (c) ‚prodajalec ali ponudnik‘ pomeni [vsako] fizično ali pravno osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“.

Francosko pravo

6 S členom L. 132-1 Code de la consommation (zakonik o varstvu potrošnikov) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari, je bila v francosko pravo prenesena Direktiva 93/13.

7 Prvi odstavek tega člena določa:

„V pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom na eni strani in osebo, ki ne deluje za poslovne ali poklicne namene, oziroma potrošnikom na drugi, so nepošteni tisti pogoji, katerih namen ali učinek je povzročanje znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih pogodbenih strank v škodo osebe, ki ne deluje za poslovne ali poklicne namene, oziroma potrošnika.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

8 Družba EDF je 3. aprila 1995 H. Pouvinu, delavcu te družbe, in njegovi ženi (v nadaljevanju: kreditorejmalca) v okviru sheme pomoči za pridobitev lastniškega stanovanja za financiranje nakupa stanovanja za njuno glavno prebivališče odobrila kredit v višini 57.625,73 EUR z odplačilom v 240 mesečnih obrokih v dveh desetletnih obdobjih odplačevanja z obrestno mero 4,75 % oziroma 8,75 % (v nadaljevanju: kreditna pogodba).

9 V skladu s členom 7 te kreditne pogodbe ta avtomatično preneha, če kreditorejmalcu iz kakršnega koli razloga preneha delovno razmerje z družbo EDF. Na podlagi te določbe je treba v primeru prenehanja pogodbe o zaposlitvi izposojeno glavnico nemudoma vrniti, čeprav kreditorejmalcec ni kršil svojih obveznosti.

10 Ker je H. Pouvin 1. januarja 2002 v družbi EDF dal odpoved, sta kreditorejmalca prenehala odplačevati obroke kredita.

11 Družba EDF je 5. aprila 2012 na podlagi klavzule o avtomatičnem prenehanju kreditne pogodbe v primeru prenehanja delovnega razmerja z družbo EDF proti kreditorejmalcema vložila tožbo za plačilo 50.238,37 EUR iz naslova glavnice in obresti, dolgovanih 1. januarja 2002, ter 3517 EUR na podlagi klavzule o pogodbeni kazni.

12 Tribunal de grande instance de Saint-Pierre (okrožno sodišče v Saint-Pierru, Francija) je s sodbo z dne 29. marca 2013 odločilo, da je klavzula o avtomatičnem prenehanju zadevne kreditne pogodbe v primeru prenehanja delovnega razmerja z družbo EDF nepošten pogoj. Zato je to sodišče zavrnilo predlog družbe EDF, naj se ugotovi, da je navedena pogodba prenehala avtomatično. Hkrati je navedeno sodišče odločilo o razvezi iste pogodbe zaradi neplačila obrokov kredita in kreditorejmalcema solidarno naložilo, naj družbi EDF plačata 44.551,84 EUR, skupaj z obrestmi po obrestni meri 6 % od 5. aprila 2012, ter 3118,63 EUR, skupaj z obrestmi po obrestni meri 6 % od dneva razglasitve sodbe, zaradi škode, ki jo je utrpela družba EDF zaradi neizpolnjevanja obveznosti kreditorejmalcev.

13 Cour d'appel de Saint-Denis (višje sodišče v Saint-Denisu, Francija) je s sodbo z dne 12. septembra 2014 razveljavilo sodbo z dne 29. marca 2013 in razsodilo, da je do avtomatičnega prenehanja zadevne pogodbe prišlo 1. januarja 2002. Zato je kreditorejmalcema naložilo, naj družbi EDF plačata 50.238,37 EUR, skupaj z obrestmi po obrestni meri 6 % od 1. januarja 2002, po odbitku zneskov plačanih po tem datumu. Poleg tega je to sodišče kreditorejmalcema naložilo, naj družbi EDF plačata 3517 EUR na podlagi klavzule o pogodbeni kazni, skupaj z zakonskimi obrestmi od 1. januarja 2002.

14 To sodišče je namreč menilo, da se člen L. 132-1 zakonika o varstvu potrošnikov v obravnavanem primeru ne uporablja, ker je družba EDF sklenila kreditno pogodbo kot delodajalec, in je zato ni mogoče šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu tega člena.

- 15 Kreditojemalca sta zoper to sodbo vložila kasacijsko pritožbo, pri čemer sta trdila, da sta ravnala v vlogi potrošnikov in se sklicevala na sodno prakso Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), v skladu s katero se za nepošten šteje pogodbeni pogoj, s katerim je določena predčasna zapadlost kredita iz razloga, ki ni povezan s pogodbo.
- 16 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) meni, da vprašanja, ki se postavljajo v okviru razloga za kasacijsko pritožbo in od katerih je odvisna rešitev kasacijske pritožbe, potrebujejo enotno razlago člena 2 Direktive 93/13.
- 17 V teh okoliščinah je Cour de cassation (kasacijsko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba člen 2 Direktive 93/13 [...] razlagati tako, da družba, kot je EDF, ko delavcu odobri stanovanjski kredit v okviru sheme pomoči pri nakupu stanovanja, do katerega so upravičeni samo delavci družbe, deluje kot prodajalec ali ponudnik?
2. Ali je treba člen 2 Direktive [93/13] razlagati tako, da družba, kot je EDF, ko odobri tak stanovanjski kredit zakoncu delavca, ki ni zaposleni navedene družbe, vendar nastopa kot solidarno odgovoren kreditojemalec, deluje kot prodajalec ali ponudnik?
3. Ali je treba člen 2 Direktive [93/13] razlagati tako, da delavec družbe, kot je EDF, ki pri njej vzame tak stanovanjski kredit, deluje kot potrošnik?
4. Ali je treba člen 2 Direktive [93/13] razlagati tako, da zakonec tega delavca, ki vzame isti kredit, ne kot oseba, zaposlena v tej družbi, temveč kot solidarno odgovoren kreditojemalec, deluje kot potrošnik?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- 18 Predložitveno sodišče z vprašanji, ki jih je treba preučiti skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(b) in (c) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba, na eni strani, delavca podjetja in njegovega zakonca, ki s tem podjetjem skleneta kreditno pogodbo, ki je namenjena predvsem zaposlenim navedenega podjetja za financiranje nakupa nepremičnine v zasebne namene, šteti za „potrošnika“ v smislu navedenega člena 2(b), in na drugi strani, ali je treba to isto podjetje, kar zadeva odobritev tega kredita, šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu navedenega člena 2(c).
- 19 Najprej je treba opozoriti, da se morajo, kot je navedeno v deseti uvodni izjavi Direktive 93/13, enotni predpisi glede nepoštenih pogodbenih pogojev uporabljati za „vse pogodbe“, sklenjene med „prodajalcem ali ponudnikom“ in „potrošnikom“, kot so opredeljeni v členu 2(b) in (c) te direktive (sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 46).
- 20 Hkrati je v deseti uvodni izjavi Direktive 93/13 navedeno, da „je treba iz [nje] med drugim izključiti pogodbe o zaposlitvi“.
- 21 V teh okoliščinah je treba preveriti, ali dejstvo, da sta stranki kreditne pogodbe, kot je ta v zadevi iz postopka v glavni stvari, prav tako vezani s pogodbo o zaposlitvi, vpliva na njune lastnosti „potrošnika“ oziroma „prodajalca ali ponudnika“ v smislu člena 2(b) in (c) Direktive 93/13 glede te kreditne pogodbe.

- 22 V zvezi s tem je v skladu z navedeno določbo „potrošnik“ vsaka fizična oseba, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje z nameni, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti. Poleg tega je „prodajalec ali ponudnik“ vsaka fizična ali pravna oseba, ki v pogodbah, zajetih z Direktivo 93/13, deluje z nameni, ki sodijo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti, bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju.
- 23 Kot je razvidno iz ustaljene sodne prakse Sodišča, Direktiva 93/13 z navedbo lastnosti pogodbenih strank, in sicer glede na to, ali delujejo v okviru svoje poklicne dejavnosti ali ne, opredeljuje pogodbe, za katere se uporablja (sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 53 in navedena sodna praksa).
- 24 Na prvem mestu, glede pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 je treba navesti, da je ta objektivni in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi ta dejansko razpolaga (sodba z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točka 21).
- 25 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti, zaradi česar privoli v pogoje, ki jih je prej sestavil prodajalec ali ponudnik, ne da bi imel možnost vplivati na njihovo vsebino (sodba z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točka 18 in navedena sodna praksa).
- 26 Nacionalno sodišče, ki odloča o sporu o pogodbi, ki lahko spada na področje uporabe te direktive, mora ob upoštevanju vseh dokazov in zlasti pogojev te pogodbe preveriti, ali je mogoče zadevno osebo, ki je stranka navedene pogodbe, opredeliti kot „potrošnika“ v smislu Direktive 93/13. Nacionalno sodišče mora pri tem upoštevati vse okoliščine obravnavanega primera, zlasti lastnosti blaga ali storitve, ki je predmet zadevne pogodbe, iz katerih je lahko razviden namen pridobitve tega blaga ali storitve (sodba z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točki 22 in 23).
- 27 Sodišče je že razsodilo, da je celo odvetnika, tudi če bi se štel, da ima višjo raven strokovnega znanja, mogoče šteti za „potrošnika“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13, če sklene pogodbo, ki ni povezana z njegovo poklicno dejavnostjo (glej v tem smislu sodbo z dne 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, točki 26 in 27).
- 28 To široko pojmovanje pojma „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 zagotavlja varstvo iz te direktive za vse fizične osebe v podrejenem položaju, navedenem v točki 25 te sodbe.
- 29 Iz zgornjih ugotovitev je razvidno, da dejstvo, da fizična oseba s svojim delodajalcem sklene pogodbo, ki ni pogodba o zaposlitvi, samo po sebi ni ovira pri tem, da je ta oseba opredeljena kot „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13.
- 30 Poleg tega okoliščina – kot je generalni pravobranilec navedel v točki 60 sklepnih predlogov – da so nekatere vrste pogodb, ki so jih sklenili potrošniki, pridržane za nekatere skupine potrošnikov, tem ne odvzema statusa „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13.
- 31 Izključitev številnih potrošniških pogodb, ki jih potrošniki sklenejo s svojimi delodajalci, s področja uporabe te direktive pa bi vse te potrošnike prikrajšala za varstvo, ki ga zagotavlja navedena direktiva (glej po analogiji sodbo z dne 15. januarja 2015, Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, točka 29).
- 32 Kar zadeva izključitev pogodb o zaposlitvi s področja uporabe Direktive 93/13, je treba ugotoviti – kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 58 sklepnih predlogov – da kreditna pogodba, kot je ta iz postopka v glavni stvari, ne ureja delovnega razmerja niti pogojev zaposlitve, in je zato ni mogoče opredeliti kot „pogodbo o zaposlitvi“.

- 33 Na drugem mestu, kar zadeva pojem „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13, je treba opozoriti, da je zakonodajalec Unije želel, da se ta pojem razlaga široko (sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 48 in navedena sodna praksa).
- 34 Na eni strani je treba namreč ugotoviti, da je iz besede „[vsaka]“ v navedeni določbi razvidno, da je treba vsako fizično ali pravno osebo šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu Direktive 93/13, če opravlja poslovno ali poklicno dejavnost (sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 49).
- 35 Na drugi strani je treba ugotoviti, da se ta pojem nanaša na kakršno koli poslovno ali poklicno dejavnost „bodisi na javnopravnem bodisi zasebnopravnem področju“. Zato se člen 2(c) Direktive 93/13 lahko uporablja za pridobitne ali nepridobitne subjekte, pri čemer ne izključuje subjektov, ki opravljajo naloge v splošnem interesu (glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točki 50 in 51).
- 36 Pojem „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13 je funkcionalen pojem, ki pomeni, da je treba presoditi, ali se konkretno pogodbeno razmerje uvršča v okvir dejavnosti, ki jih oseba opravlja poslovno ali poklicno (glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 55).
- 37 Sodišče je že razsodilo, da je izobraževalno ustanovo, ki študentu ob svoji glavni dejavnosti dodatno in pomožno zagotavlja storitev, ki je v bistvu kreditna pogodba, mogoče, kar zadeva to storitev, šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točki 57 in 58).
- 38 V takem primeru namreč načeloma obstaja neenakost med izobraževalno ustanovo in študentom, zaradi nesorazmernosti informacij in strokovnega znanja med tema strankama, saj taka ustanova razpolaga s trajno organizacijo in strokovnim znanjem, ki ga študent, ki uresničuje zasebne cilje in se s tako pogodbo sreča le slučajno, nima vedno (sodba z dne 17. maja 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen, C-147/16, EU:C:2018:320, točka 59).
- 39 Ti preudarki se uporabljajo v zadevi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, v katerem je delodajalec, pravna oseba, z enim od svojih zaposlenih, fizično osebo, in, glede na okoliščine, z zakoncem tega zaposlenega, sklenil kreditno pogodbo za financiranje nakupa nepremičnine v zasebne namene.
- 40 Namreč, tudi če glavna dejavnost delodajalca, kakršen je družba EDF, ni zagotavljanje finančnih instrumentov, ampak energije, ima ta delodajalec informacije in strokovno znanje, človeške in materialne vire, ki jih fizična oseba, to je druga pogodbeni stranka, ne more imeti.
- 41 Enako kot pojem „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 je pojem „prodajalec ali ponudnik“ v smislu člena 2(c) te direktive objektivni in ni odvisen od tega, ali se je prodajalec ali ponudnik svojo dejavnost odločil obravnavati kot glavno ali kot sekundarno in postransko dejavnost.
- 42 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točkah od 43 do 46 sklepnih predlogov, se po eni strani s tem, da se taka kreditna pogodba predlaga zaposlenim in da se jim tako omogoči pridobitev lastniškega stanovanja, pritegne in ohrani kvalificirano in usposobljeno delovno silo za opravljanje poklicne dejavnosti delodajalca. V tem okviru obstoj ali neobstoj morebitnega neposrednega prihodka za tega delodajalca, ki je določen s to pogodbo, ne vpliva na opredelitev navedenega delodajalca kot „prodajalca ali ponudnika“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13. Na drugi strani je namen široke razlage pojma „prodajalec ali ponudnik“ v smislu navedene določbe uresničitev

cilja te direktive, ki je varstvo potrošnika kot šibkejše stranke pogodbe, sklenjene s prodajalcem ali ponudnikom, in ponovna vzpostavitev ravnotežja med strankama (glej v tem smislu sodbo z dne 31. maja 2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, točka 32).

- 43 Glede na vse zgoraj navedene ugotovitve je treba na postavljena vprašanja odgovoriti tako:
- člen 2(b) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je treba delavca podjetja in njegovega zakonca, ki s tem podjetjem za financiranje nakupa nepremičnine v zasebne namene skleneta kreditno pogodbo, ki je pridržana predvsem za zaposlene v navedenem podjetju, šteti za „potrošnika“ v smislu te določbe;
 - člen 2(c) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je treba navedeno podjetje šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu te določbe, če tako kreditno pogodbo sklene v okviru svoje poklicne dejavnosti, tudi če odobravanje kreditov ni njegova glavna dejavnost.

Stroški

- 44 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 2(b) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da je treba delavca podjetja in njegovega zakonca, ki s tem podjetjem za financiranje nakupa nepremičnine v zasebne namene skleneta kreditno pogodbo, ki je pridržana predvsem za zaposlene v navedenem podjetju, šteti za „potrošnika“ v smislu te določbe.

Člen 2(c) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je treba navedeno podjetje šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu te določbe, če tako kreditno pogodbo sklene v okviru svoje poklicne dejavnosti, tudi če odobravanje kreditov ni njegova glavna dejavnost.

Podpisi